

ЛІТЕРАТУРА:

1. Hector L. MacQueen, Antoni Vaquer, Santiago Espiau Espiau, Regional Private Laws and Codification in Europe. – Published in the United States of America by Cambridge University Press, New York. – 2003. – 334 p.
2. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. № 3425-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3425-12/page>
3. Deontology and Rules of Organization for Notariats [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.uinl.org/organizacion-de-la-funcion>.

Ключові слова: таємниця, захист інформації, адаптація, нотаріус, договір.

Keywords: secrecy, information protection, adaptation, notary, contract.

Резніченко Семен Васильович,

кандидат юридичних наук, професор, професор кафедри цивільно-правових дисциплін Одеського державного університету внутрішніх справ

Олексієнко Анастасія Олегівна,

*студент 2 курсу магістратури факультету №1 ННІПК
Одеського державного університету внутрішніх справ*

ПРОБЛЕМИ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ У СТАНІ КРАЙНЬОЇ НЕОБХІДНОСТІ

Відшкодування шкоди, завданої у стані крайньої необхідності викликає відчуття недосконалості вивчення цієї тематики. Виникає питання чому особа, яка попередила небезпеку, можливо і ризикуючи власним здоров'ям, життям чи майном, має відшкодовувати шкоду.

За основу аналізу цих питань, були взяті праці таких науковців як: М. М. Агарков, С. С. Алексєєв, І. А. Бірюков, Д. В. Боброва, С. М. Братусь, О. В. Дзера, А. С. Довгерт, Г. В. Єрьоменко, Ю. О. Заїка, О. С. Йоффе, Н. С. Кузнєцова, В. І. Курило, В. В. Луць, О. Ю. Піддубний, В. І. Семчик, О. В. Церковна, Я. М. Шевченко, С. І. Шимон, Ю. В. Ярмоленко та інші.

Аналіз праць цих вчених підштовхує на те, що питання досліджено все ж таки не в повному обсязі. Також положення цивільного законодавства демонструє певні прогалини. Виникає необхідність перегляду цивільного законодавства, ліквідації цих суперечностей, які виникають у правовідносинах. Основою питання відшкодування шкоди в стані крайньої необхідності є ст. 1171 ЦК України [1], яку проаналізуємо детальніше:

– шкода, в рамках крайньої необхідності заподіюється з ціллю усунення небезпеки, що загрожувала іншій фізичній чи юридичній особі. Таким чином

заподіювач шкоди вчиняє дії не лише у своїх інтересах, а й в інтересах інших суб'єктів;

– особа, перебуваючи у стані крайньої необхідності завдає шкоди з метою усунення настання реальної небезпеки. В даній ситуації під реальною небезпекою розуміють ту, яка існувала в момент виникнення крайньої необхідності;

–небезпека, охоронюваних законом інтересів, може бути спричинена природними явищами, діями чи бездіяльністю людей, технічними факторами, фізіологічним (біологічним) станом інших людей, поведінкою тварин.

–крайня необхідність відсутня, якщо шкода вже завдана (крім випадку часткового завдання шкоди, тобто коли існує загроза подальшого, повторного її спричинення);

– крайня необхідність має місце, якщо небезпеку за відповідних умов не можна було усунути іншим, менш суспільно небезпечним способом.

Крайня необхідність, так само, як і необхідна оборона, це реалізація права на захист, тобто дія, яка не виходить за рамки правового поля. Однак на противагу інституту необхідної оборони, коли шкода завдається тому, хто здійснює посягання, при крайній необхідності шкода завдається особі, поведінка якої є правомірною. О. В. Церковна вважає, що: «...при крайній необхідності захист блага, якому загрожувала небезпека, здійснюється за рахунок порушення інтересів (заподіяння шкоди) особи, яка ніякого відношення до небезпеки, що виникла, не має» [2, с. 133]. Виходячи з даної ситуації, ЦК України у ст. 1171 покладає на заподіювача шкоди, поведінка якого є правомірною, обов'язок відшкодувати шкоду. Якщо заподіювач діє не в своїх інтересах, а в інтересах третіх осіб, то ст. 1171 надає право суду покласти обов'язок відшкодування на третю особу або звільнити від відшкодування шкоди повністю або частково як цю третю особу, так і того, хто заподіяв шкоду.

Отже, крайня необхідність є у випадках завдання шкоди інтересам, які охороняються законом, якщо за певних обставин відвернути небезпеку іншим шляхом було неможливо. Джерелом небезпеки, яка створює стан крайньої необхідності, можуть бути стихійні лиха (землетруси, повені, снігові буревії, обвали тощо), агресивні дії диких і домашніх тварин, несправний стан машин та агрегатів, устаткування, фізіологічні й біологічні процеси (голод, спрага), протиправні дії третіх осіб (підпал, заподіяння тяжких тілесних ушкоджень тощо).

Наприклад, руйнування дерев'яних споруд з метою недопущення поширення вогню в сільській місцевості. В даному випадку стикаються

інтереси, що охороняються законом, особи, якій заподіюють шкоду, із законними інтересами особи, яка їх захищає, заподіюючи шкоду першій особі [3, 293]. У кримінальному праві заподіяння шкоди в стані крайньої необхідності передбачає відповідальність лише за умови, якщо така шкода є більш значною, ніж відвернута (ч. 2 ст. 39 КК). Наприклад, внаслідок зіткнення водій і пасажир маршрутного таксі отримали тілесні ушкодження, але дії водія суд визнав правомірними, оскільки він діяв в стані крайньої необхідності, відвертаючи більш тяжку ДТП. На противагу кримінальному законодавству (ст. 39 КК), ст. 1171 ЦК України не вимагає, щоб заподіяна шкода за розміром не перевищувала шкоду відвернену. Тобто для цивільно-правового регулювання важливо досягти результату, тобто, усунення небезпеки.

Особливістю даних правовідносин є те, що особа яка вчиняла дії у стані крайньої необхідності визнаються суспільно корисними, але все ж таки на особу покладається обов'язок відшкодувати завдану шкоду, чого, наприклад, немає в стані необхідної оборони.

Крім того, потрібно пам'ятати, що законодавець наділяє особу, яка завдала шкоди, правом зворотної вимоги до третьої особи, в інтересах якої вона діяла, а також покладання обов'язку відшкодування на третю особу, звільнення від відшкодування шкоди повністю або частково.

Постанова Пленуму Верховного Суду України № 4 від 28 червня 1991 року роз'яснює: «Якщо заподіяно шкоду непричетній до нападу особі, відповідальність може настати за заподіяння шкоди з необережності» [4]. Для цивільного права наявність однієї з форм вини, на наш погляд, не є досить принципово важливою позицією у разі заподіяння майнової шкоди. Будь-яка форма та ознака розглядається в комплексі, створюючи єдине ціле – поняття вини. Так, Н. С. Малєїн зазначає: «Якщо при захисті інтересів шкода завдається третій особі, то вона визнається спричиненою в стані крайньої необхідності» [3, 293].

Аналіз норм цивільного законодавства, що стосується необхідної оборони та крайньої необхідності, а саме питання відшкодування шкоди говорить про наступне:

- якщо мала місце необхідна оборона, то заподіяна шкода не відшкодовується особою яка вчинила ці дії (якщо межі суспільної небезпеки не були перевищені), а у стані крайньої необхідності підлягає відшкодуванню;
- в стані необхідної оборони, джерелом небезпеки є людина-нападник, а в стані крайньої необхідності – людина, тварина або природні явища;
- у разі перевищення меж необхідної оборони шкода відшкодовується заподіювачем, а в стані крайньої необхідності можливе покладання обов'язку

відшкодування на третю особу, в інтересах якої діяла особа.

Отже, розглядаючи дану тему, можна зробити наступні висновки. Загалом тема в деяких моментах є проблемною, тому що відсутня конкретність та чіткість законодавства. Тут і проглядається основний метод цивільного законодавства, тобто диспозитивності. Звичайно при вирішенні зазначених спорів повноваженні особи повинні глибоко вивчати та розв'язувати конфлікт, як зі сторони законодавства, а також і зі сторони суспільної корисності. Ми вважаємо, що якщо особа, яка вчинила дії, котрі запобігли реальній небезпеці (чи то врятування людського життя, чи то відвернення тяжких наслідків будь-яких), повинна мінімально втрачати свої ресурси: гроші, час. Тому, що особа діяла, намагалася усунути небезпеку, а не проявила бездіяльність через яку могли б настати гірші наслідки. Одним з важливих компенсаторів у даному випадку повинна бути діяльність страхових організацій, до яких переходить обов'язок відшкодування шкоди.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. №435-IV // Офіційний вісник України. – 2003. – №11. – ст.461.
2. Резніченко С.В., Церковна О.В. Підстави звільнення від цивільно-правової відповідальності за завдання шкоди: теорія і практика : Монографія – Одеса : ОДУВС, 2009 – 188 с.
3. Малеин Н. С. Возмещение вреда, причиненного в состоянии необходимой обороны и крайней необходимости // Сов. юстиция. – 1964. – № 20. – С. 24-26.
4. Постанова Пленуму Верховного Суду України в кримінальних та цивільних справах: станом на 1 лют. 1995 р. // Бюлетень законодавства і юрид. практики України. – К. : Юрінком, 1995.- № 1. – 472 с.

Ключові слова: шкода, крайня необхідність, небезпека, інтереси, ресурс.

Keywords: harm, extremenecessity, danger, interests, resource.

Рябоконт Євген Олександрович,

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ДЕЯКІ ТЕНДЕНЦІЇ ПРАВОНАСТУПНИЦТВА В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

Перманентне ускладнення та диверсифікація цивільного обороту ставить перед законодавцем завдання забезпечення можливості вільної динаміки